
Propostes de millora de les recerques demolingüístiques: canvis en l'EUL

Documents de Treball
de la Xarxa CRUSCAT

Número 3
Barcelona, 2006

Joaquim Torres i Pla
F. Xavier Vila i Moreno
Albert Fabà Prats
Vanessa Bretxa i Riera
Natxo Sorolla Vidal

Institut
d'Estudis
Catalans

Xarxa CRUSCAT
Coneixements, representacions i usos del català

Propostes de millora de les recerques demolingüístiques: canvis en l'EUL

1. Introducció.....	1
2. Quotes.....	2
2.1. Per lloc de naixement	2
2.2. Estrangers.....	2
2.3. Àrea metropolitana de Barcelona	2
3. Recollida de dades.....	2
4. Qüestionari	2
4.1. Supressió de preguntes.....	3
4.1.1. Llengua habitual de la parella i altres persones.....	3
4.2. Modificació de preguntes existents.....	3
4.2.1. Inici d'una conversa i converses multilingües.....	3
4.2.2. Preguntes sobre les opinions lingüístiques.....	3
4.2.3. Indústries culturals i Internet	4
4.2.4. Usos lingüístics familiars.....	4
4.2.5. Coneixements.....	4
4.2.6. Usos lingüístics interpersonals (fora de la llar)	4
5. Bibliografia.....	5
6. Annex de comentaris	5

1. Introducció

L'any 2003 es va dur a terme l'*Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya*, considerada la recerca sociolingüística més àmplia feta fins al moment a Catalunya.¹ Com que aquesta enquesta va tenir enquestes bessones a la resta del domini català, es va considerar convenient que els diferents agents que hi havien participat, és a dir, l'equip coordinador de la Secretaria de Política Lingüística, els enquestadors² i l'equip d'explotació, en fessin una anàlisi crítica amb l'objectiu d'aconseguir que la pròxima enquesta EUL sigui metodològicament més adequada que l'anterior. Per això, es va encarregar a un equip integrat per alguns membres de la Xarxa CRUSCAT-IEC, els mateixos que van explotar l'EULC-03 i l'EULAND-04, que n'analitzés els continguts, les reflexions dels quals s'incorporen en aquest document.

2. Quotes

2.1. Per lloc de naixement

La variable *lloc de naixement*, com a variable accessible a les operacions censals i padronals, hauria de ser considerada en les quotes per formar les mostres de les enquestes, juntament amb el sexe, l'àmbit territorial, l'edat i altres variables. El lloc de naixement es va tenir en consideració en l'Enquesta sobre els usos lingüístics de les Illes Balears.

Les tres opcions de resposta principals que cal tenir en compte haurien de ser:

- Nascuts a Catalunya.
- Nascuts a la resta de l'Estat.
- Nascuts fora de l'Estat.

L'avantatge principal d'aquesta classificació és la reducció substancial dels biaixos de la mostra, atès que en l'Enquesta sobre els Usos Lingüístics de Catalunya 2003 la població estrangera està infrarepresentada.

L'inconvenient principal de la classificació és la dificultat de trobar una base estadística prou sòlida per establir les quotes, ja que aprofitar el cens de 2001 és difícil (Vila (coord.), 2005). Per això s'haurà d'utilitzar el padró continu o la font vigent més fiable i actualitzada.

2.2. Estrangers

S'haurà de tenir en compte en el disseny de la pròxima onada d'estudis la població resident d'origen estranger pel que fa als dos punts següents:

1. L'equip d'enquestadors haurà de ser capaç de comunicar-se almenys en les *altres llengües* principals amb la població que no és competent ni en català ni en castellà. Per tant, s'ha de preveure la possibilitat de fer l'enquesta en altres llengües, com ara l'àrab marroquí i amazic, i l'anglès i el francès per als parlants d'aquestes llengües i per als parlants de llengües africanes.
2. Caldria que la submostra d'estrangers fos més representativa que en les enquestes més recents. Per exemple, s'hauria de cercar informació sobre la composició d'aquest col·lectiu per grans grups d'origen. I tenir-la en compte en la construcció de la mostra.

2.3. Àrea metropolitana de Barcelona

En la construcció de la mostra, cal preveure que es puguin extreure dades de la ciutat de Barcelona i de les dues corones metropolitanes, tal com es defineix en l'Enquesta de la Regió de Barcelona (*Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya 2005*). En cas que fos possible, i sempre que se'n garantis la representativitat, la ciutat de Barcelona s'hauria de poder estudiar per districtes.

3. Recollida de dades

1. Caldria estudiar les propostes més recents i avançades de metodologia d'enquestes, a fi d'intentar arbitrar un sistema de recollida de dades més eficaç que el que s'ha usat fins ara, és a dir, que superi els defectes. També caldria estudiar la possibilitat de recollir les dades d'una manera diferent que per telèfon o bé fer-ho telefònicament però compensant els biaixos que pot ocasionar aquest sistema.
2. Una de les mancances que té el mètode de recollida telefònic emprat fins ara prové del fet que una part de la població no té telèfon fix, però sí mòbil. Caldria analitzar els estudis fets sobre el tema i buscar la manera de compensar aquesta limitació.
3. S'haurien d'analitzar els estudis metodològics més recents sobre el creixent problema de les no-respostes i mirar de buscar tècniques que pal·liïn el problema. Per exemple, es podria apuntar la informació lingüística o territorial disponible relativa als que no contesten, o també fer una enquesta posterior molt reduïda, amb una altra presentació, entre els que no han respost i que es puguin localitzar.

4. Qüestionari

Nota: en el punt següent apareixen propostes de nous redactats d'algunes preguntes, i el redactat de la mateixa pregunta a l'EULC-03. Per facilitar-ne la lectura, apareixen en **blau** les propostes i en **taronja**, el redactat de l'EULC-03.

¹ Per a la publicació en paper del document vegeu l'obra de Joaquim Torres (coord.), Francesc Xavier Vila i Moreno, Albert Fabà i Vanessa Bretxa i Riera, *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003: Llengua i societat a Catalunya en els inicis del segle XXI*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2005, 312 p. (Sèrie Estudis; 8).

² Almenys l'EUL de les Illes Balears va fer una petita enquesta als enquestadors sobre la facilitat de respondre les preguntes, els punts més problemàtics i altres qüestions interessants per a l'aplicació de pròximes EUL.

4.1. Supressió de preguntes

4.1.1. Llengua habitual de la parella i altres persones

La pregunta actual de l'EULC és:

P. 11. (SI RESPOSTA > 1 EN P. iv): Em podria dir quina és la llengua habitual de les persones que conviu amb vostè a casa? (Per a cadascun dels membres de casa, excepte vostè, digui'm si us plau quin parentiu o relació tenen amb vostè i quins són el seu sexe i edat). Començarem per la persona més jove.

Els treballs d'anàlisi de l'EULC-03 han prescindit del concepte de *llengua habitual*. Ara bé, s'ha de tenir en compte que un concepte essencial en sociolingüística és el dels *itineraris lingüístics* al llarg de la vida de les persones. En les preguntes sobre la llengua de les persones que conviu amb la persona enquestada s'utilitza la *llengua habitual*. Per tant, es proposa canviar el concepte de *llengua habitual* dels que conviu amb la persona enquestada, de la parella i dels pares, per *llengua inicial*, perquè el concepte de *llengua habitual* és posterior en el temps (i més ambigu) que el concepte de *llengua inicial*. La *llengua inicial* mostra la *llengua d'origen*, i pot ser fàcilment comparable amb la llengua que s'utilitza actualment amb la parella, per exemple, per traçar els itineraris. La proposta per a aquesta pregunta és:

P. 11. (SI RESPOSTA > 1 EN P. iv): Em podria dir quina és la llengua que van parlar primer a casa seva, de petits, les persones que conviu amb vostè? (Per a cadascuna d'aquestes persones, digui'm si us plau quin parentiu tenen amb vostè i quins són el seu sexe i edat). Començarem per la persona més jove.

El mateix canvi afecta les preguntes 21 (llengua del pare), 31 (llengua de la mare) i 64 (llengua de la parella).

4.2. Modificació de preguntes existents

4.2.1. Inici d'una conversa i converses multilingües

Les preguntes corresponents de l'EULC-03 són:

P. 188. (SI PARLA CATALÀ: CODI 1 A P. 2.b): Si s'adreça a algú en català i aquesta persona li respon en castellà, generalment què fa? [LLEGIU]

Continua parlant en català	1
Continua la conversa en castellà	2
Interromp la conversa	3
Demana si li poden parlar en català	4
Mai no s'adreça a ningú en català	5
No ho sap, no contesta	9

P. 189. Si s'adreça a algú en castellà i aquesta persona li respon en català, generalment què fa? [LLEGIU]

Continua parlant en castellà	1
Continua la conversa en català	2
Interromp la conversa	3
Demana si li poden parlar en castellà	4
Mai no s'adreça a ningú en castellà	5
No ho sap, no contesta	9

Aquestes dues preguntes haurien de tenir una pregunta prèvia, que podria ser la següent:

P. nova. «En una situació de possibilitat (lliure) de triar la llengua, en quina llengua inicia la conversa?»

En català	1
Més en català que en castellà	2
Tant en castellà com en català	3
Més en castellà que en català	4
En castellà	5
En una altra llengua	6
En català i una altra llengua (diferent del castellà)	7
En castellà i una altra llengua (diferent del català)	8
En català, castellà i una altra llengua	9
No ho sap, no contesta	99

I si es complementen els codis de resposta amb la resta de preguntes sobre les converses en altres llengües:

P. nova. (Per als qui han contestat alguna opció, menys la 1, 6 i 10): Si comença una de les seves converses en castellà, i li contesten en català, generalment què fa? [LLEGIU]

Continua parlant en castellà	1
Continua la conversa en català	2
Interromp la conversa	3
Demana si li poden parlar en castellà	4
No ho sap, no contesta	9

P. nova. (Per als qui han contestat alguna opció, menys la 5, 6 i 10): Si comença una de les seves converses en català, i li contesten en castellà, generalment què fa? [LLEGIU]

Continua parlant en català	1
Continua la conversa en castellà	2
Interromp la conversa	3
Demana si li poden parlar en català	4
No ho sap, no contesta	9

4.2.2. Preguntes sobre les opinions lingüístiques

A l'EULC-03 les preguntes 180 i 181 són:

P. 180. A Catalunya, tothom hauria de saber català. [LLEGIU]

P. 181. A Catalunya, tothom hauria de saber castellà. [LLEGIU]

I haurien de matisar que el coneixement ha de ser oral i actiu (parlar):

P. 180. A Catalunya tothom hauria de saber **parlar** català.

P. 181. A Catalunya tothom hauria de saber **parlar** castellà.

La pregunta 190 hauria de ser més concreta i canviar els codis de resposta:

P. 190. A parer seu, el català actualment s'usa...? [LLEGIU]

Molt	1
Bastant	2
Normal	3
Poc	4
Gens	5
No ho sap, no contesta	9

P. 190. A parer seu, en el seu entorn, el grau del català és...? [LLEGIU]

Molt alt	1
Alt	2
Mitjà	3
Baix	4
Molt baix	5
No ho sap, no contesta	9

Cal eliminar les preguntes 193-204 perquè són poc importants i només s'exploten esporàdicament:

Propostes de millora de les recerques demolingüístiques: canvis en l'EUL

- P. 193. Vostè, en el futur, creu que parlarà...? [LLEGIU]
 P. 194. En quina altra llengua creu que parlarà en el futur?
 P. 195. Vostè, en un futur, creu que parlarà...? [LLEGIU]
 P. 196. Vostè, en un futur, creu que parlarà...? [LLEGIU]
 P. 197. Vostè, en un futur, creu que parlarà...? [LLEGIU]
 P. 198. I en segon lloc?
 P. 199. I a vostè, en el futur, li agradaria parlar...? [LLEGIU]
 P. 200. Amb quina altra llengua li agradaria parlar en el futur?
 P. 201. A vostè, en un futur, li agradaria parlar...? [LLEGIU]
 P. 202. A vostè, en un futur, li agradaria parlar...? [LLEGIU]
 P. 203. A vostè, en un futur, li agradaria parlar...? [LLEGIU]
 P. 204. I en segon lloc?

4.2.3. Indústries culturals i Internet

En el capítol sobre mitjans de comunicació i Internet seria necessari afegir informació sobre les indústries culturals (teatre, cinema i especialment lectura de llibres). La part de l'enquesta que tracta sobre aquestes preguntes es titula: «Indústries culturals i Internet». Aquest títol és esbiaixat amb les preguntes que s'hi engloben, ja que té dues preguntes sobre televisió, dues sobre ràdio, dues sobre premsa i dinou sobre Internet. Podem dir que recollim informació sobre mitjans de comunicació i no pas sobre indústries culturals.

D'altra banda, es proposa canviar les preguntes sobre mitjans, que a l'EULC-03 són:

- P. 157. Habitualment, veu la televisió?
 p. 158. De cada deu hores de programes de televisió que veu, aproximadament quantes són en català, quantes en castellà i quantes en altres idiomes?

Seria substituïda per:

- P. 157. Quantes hores de televisió mira al dia?
 P. 158. Quins són els tres últims programes de televisió que ha mirat?
 P. 159. Quantes hores de ràdio escolta al dia?
 P. 160. Quines són les últimes tres emissores de ràdio que ha escoltat?
 P. nova. En quina llengua eren? [CAL DEMANAR SI RECORDA EL NOM DEL PROGRAMA O DEL PRESENTADOR]
 P. 160. Quantes hores al dia dedica a llegir premsa?
 P. 161. Quin diari llegeix habitualment?
 P. nova. Quines revistes especialitzades (setmanals o mensuals) llegeix habitualment? Amb quina freqüència?: diària/setmanal/mensual
 P. nova. Quants llibres llegeix al mes habitualment?
 P. nova. En quina llengua estava escrit l'últim llibre que ha llegit?

D'altra banda, les preguntes d'Internet actuals són:

- P. 163. Utilitza habitualment la xarxa Internet, ja sigui a casa o a la feina?
 P. 164. Quan entra a Internet, en quina llengua està la pàgina inicial que té a l'ordinador?
 P. 165. Quins són els tres llocs web d'Internet que més visita? Per a cadascun d'ells, digui'ns en quina llengua ho fa.
 P. 166. Participa en xats o converses interactives per Internet?
 P. 167. En xats o converses per Internet, acostuma a fer-ho en...? [LLEGIU]
 P. 168. En quina altra llengua es comunica en xats o converses per Internet?
 P. 169. Quan escriu en xats o converses per Internet ho fa en...? [LLEGIU]
 P. 173. Escriu missatges de correu electrònic per Internet?
 P. 174. En missatges de correu electrònic per Internet, acostuma a escriure...? [LLEGIU]

I es proposen de substituir per:

- P. 164. Quins són els tres llocs web d'Internet que més visita? Per a cadascun d'ells, digui'ns en quina llengua ho fa.
 P. 165. Utilitza programari de missatgeria instantània o participa en xats d'Internet? (L'enquestador ha de recordar a la persona enquestada que també es consulten programaris de missatgeria instantània, com ara el Messenger.)
 P. 167. En quina llengua hi sol escriure?
 P. 168. Escriu missatges de correu electrònic?
 P. 169. En quina llengua sol escriure els missatges de correu electrònic?

4.2.4. Usos lingüístics familiars

- Les preguntes sobre la llengua de la persona enquestada amb els germans són prescindibles, ja que no són necessàries per a l'anàlisi de la transmissió lingüística familiar i de l'evolució de l'ús familiar. En cas que no s'eliminin les preguntes sobre la llengua emprada amb cada germà es podrien substituir per una sola pregunta sobre la llengua amb el conjunt dels germans.
- Dins del conjunt de preguntes complementàries que segueixen cada pregunta principal d'ús, les quals inquireixen sobre les terceres llengües emprades i sobre la prelación entre llengües en cas d'ús de diverses llengües, una d'aquestes preguntes, l'última, s'ha mostrat prescindible en les anàlisis efectuades. És la que pregunta, en cas d'ús de català, castellà i una altra llengua, quina d'aquestes llengües s'empra en segon lloc. S'ha de tenir en consideració, però, que la resta de preguntes sí que són necessàries.
- Caldria preguntar la data de naixement de cadascun dels fills de les persones enquestades, la qual cosa permetria en principi fer una aproximació als índexs de natalitat segons la llengua.
- Caldria incloure una pregunta sobre la identificació col·lectiva, a fi de poder estudiar la relació entre llengua, pertinença i immigració.

4.2.5. Coneixements

Caldria ampliar la pregunta sobre els coneixements, i incorporar-hi preguntes sobre el coneixement del castellà. I també s'hi hauria d'incorporar una pregunta escalar sobre les quatre habilitats, ampliada a les llengües que la persona enquestada parla més fluidament:

- P. 54. (A TOTS): Ara, si us plau, avaluï el coneixement que té del català, del castellà i d'altres llengües que parli fluidament, en una escala des de 0, que vol dir «gens ni mica» fins a 10, que vol dir «perfectament», pel que fa a les quatre competències: entendre'l, parlar-lo, llegir-lo i escriure'l. [PREGUNTEU PER A CADA CAS]

	Català	Castellà	Altra L1	Altra L2	Altra L3	Altra L4	Altra L5
Entendre'l							
Parlar-lo							
Llegir-lo							
Escriure'l							

4.2.6. Usos lingüístics interpersonals (fora de la llar)

- S'hauria d'establir una representació més variada i precisa dels diferents àmbits/contextos analitzats sobre els usos lingüístics interpersonals.

Propostes de millora de les recerques demolingüístiques: canvis en l'EUL

2. Es podrien refer les preguntes sobre els usos interpersonals fora de la llar. En primer lloc, es podrien recuperar les preguntes següents que apareixen en altres estudis:

- Amb un membre de la policia municipal.
- En oficines de l'administració (diferenciant entre administracions estatals, autonòmiques i locals).

3. I se'n podrien incloure de noves:

P. nova. A la feina, en quina llengua parla amb els clients, usuaris, proveïdors, etc.?

P. nova. A la feina, en quina llengua escriu?

P. nova. Forma part d'alguna associació cultural, esportiva, religiosa, ecologista, etc.? Sí/No. De quin tipus? En quina llengua hi parla?

4. S'haurien de procurar introduir preguntes molt concretes:

- *Llengua utilitzada en l'última conversa amb una persona* en diferents entorns. Per exemple, en el context dels amics es podria preguntar per les *tres últimes persones amb qui ha parlat i la llengua de la conversa*.
- Aquesta innovació en les preguntes s'hauria d'introduir només en tres àmbits, per exemple, per controlar els canvis que puguin produir-se per a la nova formulació.
- S'hauria de procurar també ponderar el consum o la participació en cada context, incorporant preguntes prèvies (preguntes filtre), com per exemple «Quan va anar a comprar per última vegada?» o «Cada quan va a comprar?».

5. Bibliografia

VILA I MORENO, F. X. (coord.); MELIÀ GARÍ, J.; TORRES I PLA, J.; MONTÓYA ABAT, B.; SOROLLA VIDAL, N. *Les dades lingüístiques del cens de l'any 2001: alguns dubtes i limitacions*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2005 (Xarxa CRUSCAT; 1).